

# 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Üzerine

**Harun Kaban**

Liberal Düşünce Dergisi Yazı İşleri Müdürü

*liberal* düşünce Yıl 19, Sayı 75, Yaz 2014, s. 107-113

## 10 Ağustos 2014 Seçiminin Tarihi ve Sembolik Değeri

10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimleri, Türkiye tarihi için birçok bakımdan önemli ve ilklerin yaşandığı bir seçim oldu. Çok sayıda önemli ve kritik olaylar yaşanmış olsa da bu seçimlerin en renkli, sorunsuz ve barışçıl cumhurbaşkanlığı seçimleri ve devir teslimi olduğunu söyleyebiliriz.

Birkaç cümle ile bazı noktaları tespit etmek gerekiyor. Bazı “ilk”ler tartışmasız tarihi bir öneme sahipti. Bunlar arasında cumhurbaşkanının doğrudan halk oyu ile seçilmesi, adayların seçim kampanyası düzenlemesi ve bağış toplaması, Selahattin Demirtaş’ın adaylığının sembolik değeri gibi durumları sayabiliriz. Bu başlıkların her biri, yıllardır verilen bir mücadelenin sonunda elde edilen kazanımlar olarak çok değerlidir. Bu kazanımların, ülkenin normalleşmesine doğru devam eden dönüşümde ve medeni bir demokrasi olma yolunda atılan adımlar olarak sembolik önemleri de çok fazla. Bu bağlamda, daha önce darbenin ucundan dönmemize neden olan “başörtüsü” sorununu düşününce, Çankaya’da yaşanan devir teslim töreni belki de en tarihi ve en sembolik “ilk”ti; Çankaya’da halef-selef cumhurbaşkanları, daha önce resepsiyonlara bile katılmadıkları eşleri ile törene iştirak ettiler.

## “Çıkamayan” Rejim Krizleri

Cumhurbaşkanının halkoyu ile doğrudan seçilmesi, her şeyden önce çıkması kaçınılmaz “rejim krizleri”nin önüne geçti. Son seçim öncesindeki, Meclis içerisinde yapılan seçimlerin neredeyse hepsi birer krize dönüşmüştü. Bürokratik yapının sistemsiz olarak pek dönüşmediğini de hesaba katınca, bu krizlerden kaçış neredeyse imkansız görünüyordu. Nitekim, vesayet hala güçlü ve sistemin kilit noktalarına sahip olduğu yıllara denk gelen 2007 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, Recep Tayyip Erdoğan’ın aday olması halinde darbe olacağı kesinleşince Abdullah Gül aday gösterildi. Gül’ün adaylığına muhtıra uygun görüldü; bunlara rağmen 367 dayatmasıyla seçim kilitlendi ve Abdullah Gül adaylıktan çekildi.<sup>1</sup> O seçimin kilidini de erken seçimler açmıştı, halkoyu ile doğrudan yapılan seçim, insiyatifi bürokratik vesayet kadrolarından alarak “genel oy”a bıraktı. Seçimler sonrasında AK Parti yeniden güçlü bir şekilde iktidara geldi, MHP de %10 barajını geçerek meclise girdi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine kendi adayını gösterip seçim için genel kurula girdi. 367 dayatması böylelikle aşıldı, Abdullah Gül Cumhurbaşkanı seçildi. 10 Ağustos seçimlerinde ise vesayet odakları büyük çaba harcamasına rağmen kriz çıkarmayı başaramadılar ve seçimler barışçıl bir ortamda gerçekleşti.

10 Ağustos seçimleri sonrasında da her biri başlı başına bir rejim krizi olabilecek meseleler kriz çıkmadan atlatıldı. Cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan’ın istifa edip etmemesi tartışması, başbakanlık ve parti genel başkanlığının durumu, başbakanlık ve cumhurbaşkanlığının devir teslimleri gibi eski alışkanlıklarla birkaç aylık krizler olarak cereyan edebilecek durumlar, birkaç hafta içinde zorunlu bürokratik süreler dahilinde krizsiz halledildi.

## Seçim Kampanyaları

10 Ağustos Cumhurbaşkanlığı seçiminde adaylar kampanyaları için bağış topladılar. Hem sürenin kısıtlı olması hem de mevcut siyasi tecrübemiz açısından bu yöntemin daha önce “denenmemiş” olması hasebiyle, bağış toplama meselesinin bu seçimler için ne fonksiyon ifa ettiğine pek anlam veremedim. Her ne kadar bu seçimler için pek manalı gibi görünmese de fonksiyon itibarıyla uzun vadede seçmenin, şimdiye kadar ancak seçilince yeminde gördüğü cumhurbaşkanı yerine, sadece oy vermekle kalmayıp bağış yaptığı bir adaydan beklentileri de hesap sormak için nedenleri de artacak. Bu da şimdiye kadar vesayetlinin muhtarlığı pozisyonunda olan Cumhurbaşkanlığı maka-

<sup>1</sup> “Gül Adaylıktan Çekildi”, Hürriyet, 06.05.2007, <http://hursarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=6466839&tarih=2007-05-06>

mını siyasetin gereklerine tabi kılabilecek. Bu vesayet veya vesayet zihniyetinden kendini kurtaramamışlar için bizatihi korkunç bir durum olabilir. Fakat ben cumhurbaşkanlığı makamını siyasetin dışında, üstünde veya herhangi başka bir yerinde görmüyorum; doğrudan siyasete dahil olduğunu, olması gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla bu adımı da sağlıklı görüyorum.

## Çankaya “Sakıncılar”a Açıldı

Selahattin Demirtaş’ın adaylığı, 2010 sonrası demokratikleşme hamleleri ve çözüm sürecinin başlıca meyvesi oldu. 1990’larda yaka paça meclis kapısından “beyaz reno”lara bindirilen Kürt vekillerin çizgisinden bir cumhurbaşkanı adayı çıkması, zihniyetle hesaplaşmada ne derece yol aldığımızı göstermesi açısından önemlidir. Eski zihniyetle düşününce, hayal edilmesi bile son birkaç yıla kadar imkansızdı. Fakat Kürt bir aday, bu kimliğinden vazgeçmeden ve bunu herhangi başka bir forma dönüştürmeden aday oldu, seçimlerde yarıştı ve iyi sayılabilecek bir oy yüzdesi ile seçimi noktaladı.

Abdullah Gül, Cumhurbaşkanı seçildiğinde misafirlerini eşiyile birlikte karşılayamamıştı. Devlet protokollerine eşsiz katılmak zorunda kalmıştı. Eşinin bulunduğu ortamlarda ise rütbeli generallerin köşe kapmaca oyunları gibi garip durumlarla muhatap oluyordu. Neredeyse bir yıl denebilecek bir süre öncesine kadar memleketin başörtüsü sorunu hala güncel bir rejim kriziydi fakat bu, seçimlere yaklaştığımızda aşılımış bir durumdu. Devir teslim töreninde ise olması gerektiği gibi, herkes oradaydı ve başörtüsü yasağı utancı devletin en tepesinde, Çankaya’da da aşılımış oldu. Belki de Türkiye tarihinde ilk ve en “doğal” devir teslim töreni gerçekleşti.

## “Kayıtdışı Siyaset”ten “Rekabetçi Siyaset”e Zorunlu Geçiş

Şimdiye kadar saydığım noktaların en önemli ortak yanı “normalleşme” adımları olmaları. Peki bu normalleşmeye nasıl geldik?

10 Ağustos seçimini, son yıllarda iyiden iyiye genişlemekte olan “sivil siyaset” alanının kurumsallaşma yönünde önemli badirelerden birini daha atlatması olarak görüyorum. Dr. Murat Yılmaz’ın tabiriyle “kayıt dışı siyaset”in<sup>2</sup> son yıllarda iyiden iyiye itibarsızlaşmış olmasının yanında, bu seçim ve sonrasındaki gelişmelerle artık kayıt dışı siyasetin kısmen işlevsizleştiği de görülmüş oldu, ki bu sivil siyasetin kazanımlarını devam ettirmesi açısından çok moral verici ve cesaretlendirici bir durumdur. İktidarın

<sup>2</sup> Murat Yılmaz, Kayıt dışı siyasetin yenilgisi, *Sabah Gazetesi*, 12.04.2014, <http://www.sabah.com.tr/Perspektif/Yazarlar/murat%20yilmaz/2014/04/12/kayit-disi-siyasetin-yenilgisi> (Erişim Tarihi: 01.10.2014)

değişiminin, hem cumhurbaşkanlığı hem de başbakanlık açısından, geçmiş yıllarla kıyaslandığında çok kısa sayılabilecek bir sürede, (birkaç hafta gibi zorunlu formalite süreleri içerisinde) barışçıl bir şekilde ve herhangi bir sistem krizine mahal vermeden gerçekleşmiş olması, geçmiş yıllarda atılan demokratikleşme adımlarının ne kadar isabetli olduğunu göstermektedir. Barışçıl yollarla iktidar değişiminde, 2010 Referandumu ve sonrasında atılan demokratikleşme adımlarının etkisi büyük. Son iki yılı hesaba kattığımızda, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığında izlediği siyasi strateji ve kritik anlardaki siyasi hamlelerini de bu demokratikleşme sürecine dahil sayıyorum. Erdoğan'ın liderliği ve siyasi tecrübesiyle, yürüttüğü mücadelenin kendi şahsının çok dışında olduğunu düşünüyorum.

Yürütülen “demokratikleşme” mücadelesi sonrasında, rekabetçi siyasetin nasıl bir şey olabileceğinin deneme sürüşlerini aslında cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde “mecburen” yaşadık. Erdoğan'ın kampanyası diğer adayları da peşinden sürükledi. Erdoğan'ın adaylığını açıkladığı toplantıda, kampanya sloganı, kampanya logosu, kampanyaya özel internet sitesi, kampanyanın kurumsal kimliği bütünlüklü bir şekilde hazırdu ve Erdoğan gayet profesyonelce hazırlanmış, dünya standartlarında dahi gayet iyi bir kampanya ile yola koyuldu. Seçimlerde yaşanan rekabetçi siyasetin en belirgin olduğu alan adayların “internet siteleri”ydi. Erdoğan kampanyasının lansmanını yapmadan önce durum şuydu: Erdoğan'ın internet sitesi mevcut teknolojide en yeni sitemlerden biriyle, son derece görsel ve iyi dizayn edilmiş bir siteydi,<sup>3</sup> Ekmeleddin İhsanoğlu'nun sitesi karanlık, amatör görünümlü ve en az on yıl öncesinin teknolojisi ile yapılmış bir siteydi.<sup>4</sup> Erdoğan'ın kampanya lansmanından sonra İhsanoğlu da sitesini değiştirdi, Selahattin Demirtaş'ın ise bir sitesi dahi yoktu. Sonra Demirtaş da modern ve iyi tasarlanmış bir internet sitesi açtı.<sup>5</sup>

Cumhurbaşkanlığı adaylığını, en son açıklayan Erdoğan oldu fakat her önemli olayı profesyonel bir şova dönüştüren Erdoğan, adaylığını açıkladığı toplantıyı da ülke gündemi yapmayı başardı. Geniş katılımlı bir toplantıyla, seçim materyalleri, seçim şarkısı gibi tüm hazırlıkları tamamlamış bir kam-

3 Recep Tayyip Erdoğan'ın seçim kampanyasında birkaç internet sitesi birden kullanıldı. Bunların her biri farklı fonksiyonlar ifa ediyordu.

a. Recep Tayyip Erdoğan Kişisel Sitesi: [ww.rte.gen.tr/](http://ww.rte.gen.tr/)

b. Cumhurbaşkanlığı Seçim Kampanyası Sitesi: [www.milletinadamı.com/](http://www.milletinadamı.com/)

c. Sosyal Medya ve Miting Takip Sitesi: <http://www.seninleyizerdogan.com/>

4 Ekmeleddin İhsanoğlu Kişisel İnternet Sitesi: [www.ihsanoglu.com](http://www.ihsanoglu.com) (İhsanoğlu'nun internet sitesinin mevcut hali, Erdoğan'ın seçim kampanyası lansmanından bir süre sonra yayına alındı, eski site değiştirildi, daha görsel ve modern bir site yapıldı..)

5 Selahattin Demirtaş Kişisel İnternet Sitesi: <http://www.selahattindemirtas.net/>

panyası olduğunun ilanıyla rakiplerini tabiri caizse “telaşlandırdı”. Erdoğan adaylık açıklamasından sonra bir de “Vizyon Belgesi” toplantısı yaptı. Bu toplantıdan sonra rakipleri de birer “vizyon toplantısı” gerçekleştirdi. Fakat bu toplantılar, Erdoğan’ın iyi düşünülmüş lansmanından sonra mecbur kalınmış izlenimi veriyordu. Siyasetin artık rekabetçi bir ortamda gerçekleşeceğini ilk emaresi bu toplantılardı. İhsanoğlu’nun toplantısında mikrofon ve ses sorunu yaşandı. Ayrıca kampanyanın üzerine bina edildiği “ekmek”li slogan son derece aceleye getirilmiş izlenimi verdi. İhsanoğlu’nun kampanyasına nazaran Demirtaş’ın toplantısı, kısıtlı imkanlarla düzenlenmiş görüntüsüne rağmen çok başarılıydı ve Demirtaş’ı Türkiye siyasetinde parlatan bir toplantı oldu. İleride bu toplantıya muhtemelen çok referans verilecek. Erdoğan’ın rakipleri açısından “Erdoğan devletin tüm imkanlarını kullanıyor” gibi çok kullanışlı bir topu taca atma imkanı vardı ama mesele o kadar basit değildi; Erdoğan elindeki imkanlar fazla olsa bile bu imkanları son derece efektif kullanıyordu. Demirtaş’ı bir kenara koyalım, İhsanoğlu’nun açıklanan kampanya bütçesi Erdoğan’ın kampanyasını kotarabilecek bir rakamdı. Fakat bu iş “vizyon” meselesi; sadece “font” seçimleri bile vizyon olarak Erdoğan’ın kampanyasının fersah fersah ileride olduğunu gösteriyordu. Şöyle söyleyelim, Erdoğan’ın kampanya fontu son derece modern ve tasarım trendleri açısından güncel bir fonttu, İhsanoğlu’nun kampanya fontu ise tasarım trendleri açısından demode sayılabilecek bir fonttu. “Devletin imkanları” argümanı meseleyi pek açıklamıyor, zira font seçimi neredeyse bedavaya bile yapılabilir.

İleride belki çalışma konusu olabilir fakat şimdiden not düşmek gerekir ki seçim kampanyaları ile görselleşen “mecburi” rekabetçi siyaset, aslında arka planda yaşanan “kayıtdışı siyaset”in tarih dışı kalışının bir yansımasıydı.

## Vesayetten Sonraki İlk Sabah

Seçimler sonuçlandıktan sonra, seçim sürecinde bir türlü çıkarılmayan “rejim kriz”leri açısından denemeler bitmedi. Erdoğan’ın başbakanlıktan istifa etmesi, başbakanlığının ve vekilliğinin düşüp düşmediği tartışmaları gibi, eski düzende çok işlevsel tartışmalar yeni gündemi bir türlü domine edemedi. Sanki 11 Ağustos 2014 günü Türkiye bambaşka bir moda geçmişti ve eski kurallar işlemiyordu. Vesayetten sonraki ilk sabah, eski düzenin alışkanlıklarından medet umanlar için çok farklı bir gün gibiydi.

Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanı olunca aslında AK Parti’den ayrılmıyor, parti liderliğinin formatı değişiyordu. Ahmet Davutoğlu’nun AK Parti’nin Genel Başkanı olması da Türkiye siyasetinde yeni bir durumla karşı karşıya kalacağımızı gösteriyordu. “Kayıt dışı siyaset” açısından deniz bitmiş ve “sivil

siyaset”in alanı giderek genişliyordu; siyaset olması gerektiği gibi “rekabetçi” bir zeminde devam etmek zorunda kalacaktı.

Erdoğan adeti olduğu üzere, AK Parti’nin kendinden sonraki genel başkan ve başbakan adayının lansmanını da bir slogan ve önemli bir toplantı ile Türkiye’nin gündemi haline getirerek yaptı. Toplantının psikolojik görüntüsü şöyleydi: Erdoğan tedirgin, Davutoğlu coşkulu ve salon gergindi. Davutoğlu konuşunca salondaki gerginlik yerini rahatlamışlığa bıraktı fakat Erdoğan’ın tedirginliği geçmedi. Bence pek haksız bir tedirginlik de sayılmazdı çünkü bundan sonrası Erdoğan gibi tecrübeli bir siyasetçi için bile yeni bir durumdu. Zira Davutoğlu’nun parti içinde ne kadar kabul göreceği, teşkilatı ne derece kavrayabileceği Erdoğan’ın el yordamıyla kotardığı birçok şeyi Davutoğlu’nun bir profesyonel olarak yapıp yapamayacağı “temenni”den azade bir durumdu.

### Acil Eylem Planı: Sivil Siyasetin Kurumsallaşması

Önümüzde Haziran 2015 seçimlerine kadar bir deneme süresi var. Bu deneme süresi birçok açıdan taşların yerinden oynamasını ve belki daha sağlıklı bir biçimde yerine oturmasını sağlayacak. Davutoğlu’nun başarılı ya da başarısız olaması da Türkiye siyaseti açısından bir kazanç olarak Haziran 2015 seçimlerinde hanemize yazılacak. Erdoğan’ın karizmatik liderliği ve siyasi dehası, ister istemez muhalefeti silikleştiriyordu. Bunları ileride daha net konuşacağız ama Erdoğan’ın siyasi kalibresi mevcut muhalefet liderlerinin fersah fersah üstünde olduğunu düşünüyorum, bu durum da bir nevi haksız rekabet yaratıyordu. Şimdi Erdoğan bir “level” yukarıda, siyaseten farklı bir konumda ama siyasetin içinde olacak. Bu durum çok şeyi değiştirecek fakat en önemli katkısı, bunun artık muhalefetin “yarışmacı siyaset” konusunda umutlanmasını sağlayacak olması. Davutoğlu liderliğindeki AK Parti, Erdoğan’ın kişisel başarısından ziyade kurumsallaşabildiği ölçüde başarısını devam ettirecek. Bu durum, diğer partilerin de kendilerini siyasete belki biraz daha dahil olabileceklerini hissettirecek ve açık ara farkla biten seçimlerden ziyade farkın kapandığı seçimler görebileceğiz. Tabii muhalefet rakabetçi siyaseti anlayabildiği ölçüde bu olacak. Diğer türlü muhalefet hala eski refleksleriyle siyasete kumpas kurarak veya kumpaslara zemin açan ittifaklarla iktidardan pay alma derdine düşerse, iş yine Erdoğan’ın kişisel olarak sürüklediği siyaset ve açık ara kazanılan seçimlerle devam edebilir.

Erdoğan liderliğinin tarihi fonksiyonunun, “eski düzenle hesaplaşma” dönemi olduğu söylenebilir ve 12 yıllık Erdoğan yönetiminde bu süreci tecrübe ettik. Bu tecrübe süresince, Türkiye tarihi açısından kırılma noktası sayılabi-

lecek gelişmeler, vesayet düzeni içerisinde aklımıza dahi gelmeyen, olmasına imkan dahi vermediğimiz şeyler oldu. 27 Nisan 2007 Muhtırasına verilen cevap, bu kırılma noktaları arasında en somboliklerinden biri ve aynı zamanda bu sürecin başlangıcı sayılabilecek bir durumdu. Fakat bu dönemde, dönemin mahiyeti açısından geri bırakılan veya üzerine konuşulamayan birçok şeyin artık yeni dönemde gündem olması gerekiyor. Demokratikleşme hamlelerinin sağladığı normalleşme ve bu ortamın muhafazası için kurumsal/sistemsel değişiklikler yapılmalı. Yeni dönemin önceki dönemde edindiği toplumsal destek, meşruiyet ve devamlılık için bu değişiklikler gerekli.

Erdoğan liderliğinde çok sancılı süreçlerden geçtiğimiz “eski düzenle hesaplaşma” yolunda, bizzat Erdoğan’ın Cumhurbaşkanlığı önemli bir başlığı kapatmış oluyor. Artık Davutoğlu Başbakanlığının vizyonu “geleceğe yatırım” ve “kazanımların kurumsallaşması” olmalı.